

Svedok
Priredio:
Milan
DINIĆ

Prema izveštajima relevantnih međunarodnih i regionalnih organizacija, položaj Srba u regionu je veoma težak. Od nepriznavanja manjinskog statusa u Sloveniji, preko negacije stanarskih i penzionih prava u Hrvatskoj, do narušavanja verkih sloboda u Makedoniji, Srbima je onemogućeno da se razvijaju i ravnopravno učestvuju u društvenom životu većine susjednih država u kojima žive.

Nedavno usvojeni Zakon o dijaspori i Srbima u regionu, koji je Srbija donela prvi put u svojoj istoriji, pred-

stavljen je kao prvi korak ka odgovornom i institucionalizovanom pristupu problemima sa kojim se suočavaju Srbi u dijaspori i regionu.

Zaštita Srba izvan Srbije je propisana je i Ustavom. Član 13. Ustava predviđa da Republika Srbija štiti prava i interese svojih državljana u inostranstvu, i razvija i unapređuje odnose sa Srbima van Srbije.

Kako se govorilo prilikom koncipiranja Zakona o dijaspori i Srbima u regionu, bilo je važno da bude izrađen u skladu sa potrebama i problemima (a ne željama) naroda izvan matice i da im omogući uslove da na najefikasniji način ostvare svoja prava i potrebe.

Pošto su većinom uvažene kritike organizacija iz Srbije i dijaspore, ocena je javnosti da je donet zakon dobar početak, ali da su neophodni dalji koraci kako

bi zakon "zaživeo".

Kako se u javnoj raspravi pokazalo, bilo je veoma važno posebno istaći položaj oko dva miliona Srba u regionu i specifičnosti njihovog položaja i potreba u odnosu na dijasporu. Upravo imajući to u vidu, zakon je propisan i osnivanje Saveća za odnose sa Srbima.

Veoma brzo nakon usvajanja Zakona počelo se i sa sprovođenjem propisanih obaveza, što je mnoge skeptike pozitivno iznenadilo. Naime, državna praksa je pokazala da se rokovi i dogovori često nepoštuju - statut, Zakon o javnoj svojini, datumi ulaska u EU... Stoga ne čudi rezerva koja je postojala među organizacijama i javnosti zainteresovanim za primenu ovog zakona, pogotovo ako imamo na umu da je za dijasporu u protekloj godini izdvojeno svega 150 miliona dinara!?

Savet

✓ **Nedavno usvojen Zakon o dijaspori i Srbima u regionu predstavlja prvi korak ka odgovornom i institucionalizovanom pristupu problemima Srba u dijaspori i regionu. Ocena javnosti je da doneti zakon predstavlja dobar početak, ali da su neophodni dalji koraci**

Ceo državni vrh u članstvu Saveta

Konstitutivnom sednicom predsedavao je Boris Tadić, a pored predsednika Republike Srbije, članovi Saveta su predsednica Narodne skupštine RS Slavica Đukić Dejanović, predsednik Vlade RS Mirko Cvetković, ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić, ministar za dijasporu Srđan Srećković, ministar prosvete Žarko Obradović, ministar kulture Nebojša Bradić, ministar vera Bogoljub Sijaković, ministar finansija Diana Dragutinović, predsednik Izvršnog veća AP Vojvodine Bojan Pajtić i u ime SPC Njegovog Preosveštenstva Episkop zahumsko-hercegovački Gospodin Grigorije.

Predsednik Republike Srbije Boris Tadić je predložio, a Savet izglasao, članove Kordinacionog tima Saveta za odnose sa Srbima u regionu, koji čine, Saša Radovanović, savetnik predsednika Vlade Srbije, Borko Stefanović, politički direktor Ministarstva spoljnih poslova, Miodrag Jakšić, državni sekretar u Ministarstvu za dijasporu, Dragan Đurović, državni sekretar u Ministarstvu vera, Slobodan Ilić, državni sekretar u Ministarstvu finansija, Janko Veselinović, narodni poslanik u Skupštini Srbije, Zoran Kostić, pomoćnik ministra prosvete, Nataša Lesendrić-Vučković, pomoćnik ministra kulture i Dejan Avdalović, savetnik predsednika Izvršnog veća AP Vojvodine.

Govor ministra Srđana Srećkovića na konstitutivnoj sednici Saveta za odnose sa Srbima u regionu

Oči našeg naroda uprte su u nas

Poštovani gospodine predsedniče, Vaše Preosveštenstvo, drage i poštovane kolege članovi Saveta, imam čast da Vas pozdravim u ime Ministarstva za dijasporu i izrazim svoje zadovoljstvo što danas konstituišem ovako značajno telo, uveren da je sastav izuzetno dobar i da ćemo svi zajedno svojim angažovanjem doprineti ostvarivanju sledećih ciljeva:

1. poboljšanje položaja Srba u regionu;
2. unapređenje regionalne saradnje;
3. doprinos izgradnji moderne Srbije koja će biti lider u regionu.

Posebno mi je drago što je osnivanje ovog Saveta predviđeno nedavno usvojenim prvim Zakonom o dijaspori i Srbima u regionu čime smo stvorili institucionalne mehanizme za vođenje dugoročne politike prema našim sunarodnicima koji žive u celom svetu.

Imajući u vidu dešavanja na prostorima bivše Jugoslavije i poslednjih dvadesetak godina svima je jasno da je položaj Srba u regionu veoma specifičan i težak. Sa druge strane komplikovana je i pozicija države Srbije.

Svojom politikom šaljemo poruku međunarodnoj zajednici da smo se suštinski promenili i da smo faktor stabilnosti a pri tome imamo i želju i ustavnu obavezu da podržimo naše sunarodnike u ostvarivanju njihovih, međunarodnim standardima zagwarantovanih prava i da pri tome unapredimo dobrosusedske odnose i regionalnu saradnju.

Svima nam je poznata činjenica da mnoga goruća pitanja koja se odnose na ukupan položaj Srba u susjednim zemljama, nisu ni izdaleka rešena. Stoga nam predstoji uporan i dugotrajan rad da ovaj položaj dovedemo na prihvatljiv nivo i da obezbedimo da se potpisani međudržavni sporazumi sa zemljama u regionu i zakoni susjednih zemalja koji se na njih odnose i u praksi poštuju.

Sama činjenica da mi danas ovde zasedamo je snažna i ohrabrujuća poruka za naše sunarodnike u susjednim zemljama. Devedesetih, oni su bili žrtve pogrešne politike odlazećeg ideološkog poretka i po nas nepovoljnih međunarodnih okolnosti a nakon demokratskih promena osećali su se pomalo zaboravljenim jer

je posrnula Srbija po prirodi stvari morala biti okrenuta gotovo isključivo sama sebi. Poslednjih godina vidna je promena na bolje i zato su očekivanja naših sunarodnika od nas velika a rezultati rada Saveta izuzetno značajni za njihovu egzistenciju i buduće ekonomske, političke i kulturne odnose sa Srbijom.

Ovaj Savet doživljam kao telo koje daje strateške smernice i u isto vreme koordinira rad svih državnih organa koji na jedan ili drugi način, u manjoj ili većoj meri učestvuju u sprovođenju politike prema Srbima u regionu. Mislim da je veoma važno i to što je na čelu saveta Predsednik Republike koji će snagom svog ličnog autoriteta i snagom funkcije prvog čoveka naše države pojačati političku težinu Saveta i time ćemo poslati jasna poruka koliko su nam ova pitanja važna.

Ministarstvo za dijasporu je organizovalo dve Kon-

✓ **Ekonomska osnova srpskog naroda u Crnoj Gori zbog aktuelne politike u toj državi, dovedena u pitanje, iako su upravo Srbi u proseku najobrazovanija populacija**

ferencije o položaju i perspektivama srpskog naroda u zemljama regiona, na kojima su učestvovali najviši predstavnici vodećih srpskih udruženja i „krovnih“ saveza iz Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Crne Gore, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Rumunije i Albanije. Konferencije su rezultirale donošenjem deklaracija koje se delom već i ostvaruju u praksi: od usvajanja Zakona o dijaspori i Srbima u regionu, preko najave otvaranja novih diplomatsko-konzularnih predstavništava i kulturno-informativnih centara naše države u zemljama regiona. Ipak, ostalo je još mnogo problema definisanih u ovim Deklaracijama, pre svega u pogledu statusa, obarazovanja i prosvete, kulture i informisanja.

U Albaniji recimo, srpski narod je tek 2006. godine dobio status nacionalne manjine koji je nažalost samo

deklarativan, odnosno u praksi neostvariv. Srbi nisu zastupljeni u Parlamentu Albanije niti imaju sopstveni političku partiju a jedino su preko Grčke partije za ljudska prava zastupljeni u malom broju organa lokalne uprave.

U Sloveniji je situacija takođe nepovoljna gde i pored toga što su Srbi, posle Slovenaca, najbrojnija etnička zajednica, nemaju priznat status nacionalne manjine. Nemamo svoju organizovanu, političku partiju, nismo predstavljeni u Parlamentu Slovenije kao ni u lokalnim vlastima, za razliku od malobrojnijih Mađara i Italijana koji imaju zagarantovano poslaničko mesto u Parlamentu Slovenije, a što im je omogućilo status nacionalne manjine.

U Mađarskoj je situacija povoljnija što se tiče statusa našeg naroda jer je Mađarska 1993. godine Srbima priznala status nacionalne manjine, ali Zakon o pravima manjina, usvojen iste godine, pod stalnom je tendencijom menjanja, što ima za rezultat kontinuirano ograničavanje manjinskih prava. Srpska manjina nema svoje predstavnike u Parlamentu Mađarske, mada je prema odredbama mađarskog ustava i Zakona o pravima manjina, Parlament Mađarske bio u obavezi da donese poseban zakon koji bi omogućio da manjine imaju svoje poslanike u parlamentu.

U Hrvatskoj su i danas prisutna pristrasna, diskriminatorna suđenja za ratne zločine i postoje tajne optužnice, kao i česti pojedinačni napadi na Srbe, što sprečava povratak i unosi nesigurnost među one koji žive u Hrvatskoj. Ovo je jedan od razloga zašto se u Hrvatsku do sada vratilo manje od 54.000 izbeglih Srba od kojih je već preminulo blizu 15.000. Ne smemo zaboraviti ni neizvršavanje restitucije stanarskog prava koje je hrvatska vlast Srbima ukinula i pokušaj trajnog oduzimanja stečenog stanarskog prava državljanima Hrvatske koji su srpske nacionalnosti.

Kada govorimo o Crnoj Gori, zbog komplikovanih diplomatskih odnosa nastalih nakon osamostaljenja i priznavanja jednostrano proglašene nezavisnosti Kosova i Metohije, ne želeći da remetimo aktivnosti Ministarstva spoljnih poslova i predsednika Republike, mi se ovim pitanjem nismo detaljno bavili ali želim da naglasim da je ekonomska osnova srpskog naroda u Cr-

ohrabrenje za više od dva miliona Srba u regionu

brani Srbe

Prvi konkretan iskorak jeste osnivanje Saveta za Srbe u regionu, koji je konstituisan 8. decembra u zgari Predsedništva.

Članom 27. Zakona propisano je osnivanje ovog Saveta koji će obavljati određene poslove i zadatke iz oblasti saradnje, zaštite interesa i unapređivanja odnosa Republike Srbije sa Srbima u regionu.

Osnivanje ovog Saveta je značajno za početak rešavanja problema sa kojima se suočava preko dva

miliona(!) Srba u regionu. Najveći broj njih je u bivšim jugoslovenskim republikama što im, usled ratnih događaja, otežava mogućnost da ostvare svoja, ne samo manjinska i politička, nego i osnovna, ljudska prava.

Uporedo sa osnivanjem Saveta teče i proces izrade posebne Strategije Vlade Srbije posvećene položaju Srba u regionu, a u čijoj su izradi uključile najrelevantnije organizacije iz civilnog sektora.

Međutim, ukoliko se po-

gledaju tekstovi u štampi i ostalim medijima, utisak je da ovo pitanje nije doživelo punu pažnju javnosti kakvu zaslužuje.

Imajući u vidu značaj ove teme, kako za nacionalnu, tako i za evropsku perspektivu Srbije, nedeljnik "Svedok", u dogovoru sa Ministarstvom za dijasporu, objavljuje akcente sa konstitutivne sednice Saveta za Srbe u regionu, kao i govor koji je tom prilikom održao ministar za dijasporu Srđan Srećković.

Predstavnici Srba na konferenciji „Vidovdanski dani dijaspore i Srba u regionu“

✓ Prvim Zakonom o dijaspori i Srbima u regionu stvoreni su institucionalni mehanizmi za vođenje dugoročne politike prema našim sunarodnicima koji žive u celom svetu

noj Gori zbog aktuelne politike u toj državi, dovedena u pitanje, iako su upravo Srbi u proseku najobrazovanija, i posle Crnogoraca, najbrojnija populacija. Posebno je uočljivo devastiranje i ekonomsko siromašenje sredina u kojima Srbi čine većinu populacije.

Sto se tiče malog broja povratnika u federaciju BiH, u sredine sa većinskim bošnjačkim stanovništvom, jasno je da se uglavnom radi o starijim licima – povratnicima, koja imaju probleme i sa stanovništvom koje su zatekli i sa lokalnim vlastima koje vrše opstrukciju. Na područjima gde su Srbi povratnici u većini, a to su opštine Drvar, Glamoč, Grahovo i Bosanski Petrovac, lokalna srpska vlast ima opstrukciju kantonalnih vlasti i vlasti Federacije.

Potrebno je da na nivou ovog Saveta, i naše državne politike uopšte, učinimo korake da se ovi problemi, nasumice odabrani u mom obraćanju, u narednom periodu počnu rešavati, odnosno da budemo na usluzi našem narodu u regionu, koji apostrofira ove probleme kao ključne.

Očuvanje, jačanje i ostvarivanje veza matične države i dijaspore, kao i matične države i Srba u regionu ostvaruje se u velikoj meri učenjem, čuvanjem i negovanjem srpskog jezika i ćirilskog pisma, i siguran sam da nam je i to jedan od prioritarnih zadataka. Primer dobro organizovane nastave na srpskom jeziku jeste u Rumuniji u srpskoj teoretskoj gimnaziji „Dositej Obradović“, u Temišvaru, kao i u okviru redovnog mađarskog školskog sistema u srpskoj školi „Nikola Tesla“ u Budimpešti i školi u Batanji. U Hrvatskoj, u Istočnoj Slavoniji i Baranji organizovana je nastava na srpskom jeziku. Problem u ovoj oblasti imaju Srbi u Makedoniji, Federaciji BiH, u Albaniji i Sloveniji.

Raspolažući simboličnim finansijskim sredstvima, Ministarstvo za dijasporu je preko konkursa u prethodne dve godine sufinansiralo i srpska udruženja i saveze u zemljama regiona, podržavajući najznačajnije tradicionalne kulturno-umetničke manifestacije, kao što su: Dani srpske kulture u Temišvaru i Evropska smotra folkloru u Rumuniji, Dani srpske kulture u Hrvatskoj, Srbi i prijatelji u Makedoniji, Svetosavske svečanosti u Budimpešti i Skoplju i mnoga druga okupljanja. Pomagali smo, u skladu sa zaista skromnim mogućnostima, i kulturno-umetnička društva, kampove na kojima su se okupljala srpska deca, letnje škole srpskog jezika...

Osnivanjem Budžetskog fonda za dijasporu i Srbe u regionu, kako je predviđeno zakonom o dijaspori i Srbima u regionu, uz budžetska ali i sponzorska i donatorska sredstva biće, verujem, olakšano finansiranje učenja, srpskog jezika i projekata za čuvanje i negovanje srpskog kulturnog, etničkog, jezičkog i verskog identiteta, organizovanje tradicionalnih konferencija, skupova i manifestacija i drugih potreba našeg naroda van granica Srbije u cilju sprečavanja asimilacije.

Pre usvajanja Zakona o dijaspori i Srbima u regionu, tačnije na isteku javne rasprave o ovom zakonu, tradicionalnu manifestaciju, ove godine po svim ocenama do sada najuspešnijiu, Vidovdanske dane dija-

spore i Srba u regionu, posvetili smo isključivo temi izrade platforme za Strategiju očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i Srba u regionu. Trenutno je u toku druga faza izrade Strategije u koju smo uključili celokupan nevladin sektor, a ono što me raduje je izuzetno visok stepen zainteresovanosti i njihove želje da kroz konkretne predloge daju svoj doprinos ovom dokumentu.

Problema je mnogo, ali dugoročnim pristupom i efikasnom koordiniranom akcijom svih državnih organa, moguće je unaprediti odnose i jačati svest o proreklu Srba u Albaniji i podsticati ih da se nacionalno i verski deklariraju, na povratku Srba u Federaciju BiH, povratak njihove imovine i obrazovanje srpskih kadrova za učešće u vlasti, na lokalnom i federalnom nivou, koja nam zakonima pripada.

Treba se dodatno insistirati na poštovanju mađarskog Ustava i garantovanom mestu za srpskog poslanika u Parlamentu Mađarske, zatim za izglasavanje izbornog zakona u Makedoniji, u smislu garantovanja poslaničkog predstavljanja nacionalnih zajednica u Parlamentu Makedonije, po kome bi Srbi bi imali dva predstavnika, za rešavanje nedostataka i neusklađenosti finansiranja kulturnih programa i obezbeđivanja prostora za rad kulturno - umetničkih društava, veća zastupljenost u programima na državnim televizijama i radio stanicama u zemljama regiona, otvaranje novih međudržavnih graničnih prelaza i rešavanje drugih otvorenih pitanja. Verujem da ćemo istrajati na brizi za prava „izbrisanih“ u Sloveniji, gde su većina Srbi; bićemo uvek na usluzi Savezu Srba u Rumuniji u organizaciji kulturnih i prosvetnih manifestacija na srpskom jeziku u toj nama prijateljskoj zemlji; jasno ćemo definisati politiku prema srpskom narodu u Crnoj Gori i pokazati Srbima u Hrvatskoj da sva otvorena i teška pitanja, povratka imovine, stanarskih i drugi stečenih prava možemo zajednički rešavati kroz politiku dobrosusedskih odnosa i otvorene međudržavne saradnje.

Napominjem da je ovo izlaganje sa aspekta delokругa rada Ministarstva za dijasporu i da smo spremni na saradnju sa svim državnim organima.

Oči našeg naroda u regionu uperane su u Srbiju, naša Ustavna obaveza je da ih podržimo a moralna da ih ne izneverimo.

✓ Goruća pitanja koja se odnose na ukupan položaj Srba u susednim zemljama, nisu ni izdaleka rešena... Ovaj Savet doživljam kao telo koje daje strateške smernice i u isto vreme koordinira rad svih državnih organa